

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

242633

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึด
แนวเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน

รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา ทวีกุลทรัพย์ หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติ ผู้ร่วมวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

242633

รายงานการวิจัย
เรื่อง
การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึด
แนวเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน

รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา ทวีกุลทรัพย์ หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติ ผู้ร่วมวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมุติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
ชุดการเรียนรู้	8
ชุดการเรียนรู้แบบอิงประสบการณ์	10
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	18
เศรษฐกิจพอเพียง	24
การทดสอบประสิทธิภาพ	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
- ผลการวิเคราะห์ความต้องการความรู้และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึด แนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน	73

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยการ สัมภาษณ์	74
- ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจ พอเพียงแบบเดี่ยว	92
- ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจ พอเพียงแบบกลุ่ม	93
- ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจ พอเพียงแบบภาคสนาม	94
- ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน	95
- ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน	95
- ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	99
- ผลการวิเคราะห์การประเมินและติดตามนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	99
บทที่ 5 ต้นแบบชิ้นงาน (ชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง)	1
- ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การจัดทำแผนงานตามทฤษฎีใหม่	7
- ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การทำหัวใจของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	46
- ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การทำลูกประคบของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจ พอเพียง	89
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	101
- สรุปการวิจัย	101
- อภิปราย	107
- ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	117
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	118
ข ตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	120

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ค แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	124
แบบสัมภาษณ์นักเรียน เรื่อง ความรู้และประสบการณ์ที่ต้องการจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	126
แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน เรื่อง ความรู้และประสบการณ์ที่ต้องการได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	129
แบบสอบถาม เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	131
แบบสัมภาษณ์ การประเมินและการติดตามนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	135
แบบประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง	136

คำนำ

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประจำปีงบประมาณ 2553 งานวิจัย ได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดที่ผู้วิจัยเห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการอนุรักษ์สิ่งที่เป็นไทยสำหรับผู้เรียน และเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พวกเรานำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่เหมาะสมสำหรับสังคมปัจจุบัน การสืบเสาะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงมารวบรวมข้อมูล ซึ่งในอีกไม่นานภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นก็จะสูญสิ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ผู้วิจัยจึงพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน

ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ครั้งนี้ได้ผ่านกระบวนการศึกษาเริ่มตั้งแต่ศึกษาความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาความรู้และประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 ท่าน จนนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 ชุดการเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพหรือทดลองใช้เบื้องต้น จากนั้นนำมาทดลองใช้จริงและประเมินด้วยการติดตามว่าผู้เรียนที่ได้รับการอบรมได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริงหรือไม่

ดังนั้น ชุดการเรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้ผ่านกระบวนการทางการวิจัยหลายขั้นตอน เพื่อให้ผู้ใช้ คือ ผู้สอนได้เกิดมั่นใจในการนำไปใช้ และสิ่งสำคัญผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยเรื่องนี้ คงเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หากงานวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขออ้อมรับและนำไปปรับปรุงต่อไป

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีโอกาสจัดทำขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้เห็นประโยชน์ของงานวิจัยและอนุมัติให้ดำเนินการได้

งานวิจัยเรื่องนี้โดยเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ชัชยงค์ พรหมวงศ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ส่องสว่าง รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์เกสร บุญอำไพ และอาจารย์วาทณี บุญยะไวโรจน์ ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน โรงเรียนที่ให้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณกรมการเฉพาะกิจและสถาบันวิจัยและพัฒนาที่สนับสนุนการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้งานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

ชื่องานวิจัย	การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน
คณะผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา ทวีกุลทรัพย์ รองศาสตราจารย์สุนนทิพย์ บุญสมบัติ
ปีที่ทำวิจัย	2554 242633

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน (2) ทดลองใช้ชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ประเมินและติดตามนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูและนักเรียนจำนวน 75 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน 25 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษา 25 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 25 คน ที่เรียนในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2522 ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาความต้องการความรู้และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 15 ท่าน เพื่อใช้ในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ กลุ่มที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 75คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 25 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25คน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน ที่เรียนในภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ และกลุ่มที่ 4 นักเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 90 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คน ที่เรียนในภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรี เพื่อทดลองใช้จริงของชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเมินติดตามหลังจากเรียนด้วยชุดภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ทั้ง 4 กลุ่ม ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ความต้องการความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น(2) แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวน 3 ชุดการเรียนรู้ คือ การจัดทำแผนงานเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำหัวโขนของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำลูกประคบของภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (5) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

242633

(6) แบบสัมภาษณ์นักเรียนในการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) ชุดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ชุดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ดังนี้คือ 78.13/78.75 78.13/80.00 และ 80.62/81.87 นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้มีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อชุดการเรียนรู้ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยเฉพาะภารกิจและงานที่กำหนดไว้ ทำให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำตามภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญและอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) จากการทดลองใช้จริงนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้มีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม และ (3) จากการประเมินและติดตามนักเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ดังกล่าวว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการพูดคุย อธิบาย สาธิต และฝึกปฏิบัติ และนักเรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้อย่างมีความสุข และนำไปใช้ในการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้อีกด้วย

คำสำคัญ ชุดการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจพอเพียง นักเรียน

Thesis Title: DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PACKAGES ON SUFFICIENCY ECONOMY-BASED LOCAL WISDOMS FOR SCHOOL STUDENTS

Researchers: Associate Professor Dr. Wasana Taweekulasap,
Associate Professor Sumontip Boonyasombat

Academic Year: 2011

242633

ABSTRACT

The purposes of this study were to (1) develop and try out a set of instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms for school students (2) to trial run the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms for school students, and (3) to evaluate and follow up students learned with the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms.

Samples comprised four groups using the purposive sampling technique. Group I consisted of 75 elementary and secondary school teachers and students learning at the Second Semester of Academic Year 2552 in Nonthaburi Educational Service Area for need assessment; Group II consisted of 15 Local Wisdoms experts as content specialists for developing the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms for school students; Group III consisted of 75 elementary and secondary school students learning at the First Semester of Academic Year 2553 for trial out of the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms; and Group IV consisted of 90 elementary and secondary school students for trial run of instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms for school students on the First Semester of Academic Year 2553. Research instruments comprised (1) Interview forms on the needs of Local Wisdoms knowledge and experiences; (2) Interview forms with Local Wisdoms experts; (3) Three units of instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms for school students: Unit One: Planning Agriculture Plans Using New Theories; Unit Two: Making Mask Heads for Khone; and Unit Three: Making Luke Prakop for Local Healing Therapy; (4) Pretests and posttests in parallel forms; (5) Questionnaires on the pupils' opinion on the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms; and (6) Interview forms with students on the application of knowledge and experience from the instructional packages on Sufficiency Economy-Based Local Wisdoms. Statistics used were E_1/E_2 , t-test, percentage, means, and standard deviation, and content analysis.

Findings: It was found that (1) the three units of instructional packages were efficient at 78.13/78.75, 78.13/80.00; and 80.62/81.87 respectively; thus meeting the set efficiency criterion of 80/80. The learning progress of the students learning from the experience-based instructional packages was significantly increased. The opinion of the students on the quality of the experience-based instructional packages was "Mostly Agreeable" especially on the assigned jobs and tasks allowed the students to follow practical work on Local Wisdoms. The students were satisfied at the High Level in learning from the instructional packages. They realized the importance of local wisdoms and developed the need to participate in the preservation of local wisdoms; and (2) At the trial run stage, the students' learning achievement increased significantly. On follow-up the students after learning from the instructional packages, most students disseminated the knowledge on local wisdoms through dialogues, explanation, demonstration, and practices. The students' application of the knowledge and experience in their daily life through living happily on sufficiency and apply the knowledge and experience in other learning clusters.

Keywords: Instructional Local Wisdoms Sufficiency Economy-Based